

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

**A szlovéniai magyar kisebbség nyelvhasználati joga és a bírósági védelemhez való jog
vizsgálata egy konkrét jogeset kapcsán
(csoportos és ismételt hátrányos megkülönböztetés)**

Szerző:

Mag. Koren Stefán

Dobronak, 2018, augusztus

1. Bevezetés

Az Európa Tanács nemzeti kisebbségek védelméről szóló keretegyezményt felügyelő tanácsadó bizottsága (*Advisory Committee on the Framework Convention for the Protection National Minorities*) 2018 januárjában tette közzé legújabb szakértői véleményét. Eszerint Szlovénia továbbra is magas szintű védelmet nyújt a nemzeti kisebbségek számára az alkotmányban és a jogszabályokban biztosított kereteknek megfelelően, mind az olasz, mind pedig a magyar kisebbségek számára biztosít bizonyos fokú autonómiát, valamint a kollektív jogok széles körét, melyet az autonóm közösségek, illetve a magánszemélyek gyakorolhatnak. A többnemzetiségű területeken a kisebbségi jogok megfelelő védelmet élveznek, függetlenül attól, hogy hány kisebbséghez tartozó személy él az adott helyen. A szakértői vélemény ugyanakkor rámutatott arra is, hogy a végrehajtás során mutatkoznak hiányosságok, így például a nyilvános nyelvhasználat tekintetében, és a kisebbségi nyelven folyó oktatás minősége is hagy kívánnivalót maga után. A tanácsadó bizottság problémaként azonosította a kisebbséghez tartozó emberek számának csökkenését és elöregedését, valamint azt, hogy a rendelkezésre álló források meglehetősen szűkösek. A szakvélemény kiemelte, hogy ugyan a kormányzat tesz erőfeszítéseket a kétnyelvűség megerősítésére, az eredmények azonban helyi szinten még nem különösebben mutatkoznak, a kisebbségek képviselői szerint pedig még lehetne tovább javítani a helyzetet.¹

Jelen tanulmány egy konkrét jogeset bemutatásával arra keresi a választ, hogy a szlovéniai magyar kisebbségek nyelvhasználati jogai a gyakorlatban miként érvényesülnek a bírósági eljárásban.

2. Az anyanyelv használatához való jog mint a bírósághoz forduláshoz való jog *sine qua non*-ja

Az anyanyelv identitásunk egyik legmeghatározóbb eleme, és ez a megállapítás különös jelentőséggel bír akkor, ha az anyaországon kívül élő magyarok szemszögéből vizsgáljuk a kérdést. Egyes etnikumok, mint amilyen a zsidó, a roma, a skót, vagy éppen a walesi, a nyelvcsere-től

¹ COUNCIL OF EUROPE, Advisory Committee on the Framework Convention for the Protection National Minorities (2018): Fourth Opinion on Slovenia - adopted on 21 June 2017 Published on 25 January 2018. 3., 11. és 70. pontok. <https://rm.coe.int/fourth-opinion-on-slovenia-adopted-on-21-june-2017/16807843c7>

függetlenül képesek megtartani kulturális, etnikai önazonosságukat, ezzel szemben azok a külhoni magyarok - fejti ki Lanstyák István nyelvész -, „akik feladják nyelvüket, egyben megszűnnek magyarok lenni”.²

Az anyanyelv használatához való jognak ugyanakkor vannak praktikus vetületei is. Az a személy, aki nem fejtheti ki gondolatait anyanyelvén, jogai gyakorlásában is korlátozva van.

Az Emberi Jogok Európai Egyezménye megfogalmazza a tisztességes eljárás követelményét, a 6. cikk 1. bekezdése kimondja, hogy „mindenkinek joga van arra, hogy ügyét a törvény által létrehozott független és pártatlan bíróság tisztességesen (...) tárgyalja, és hozzon határozatot polgári jogi jogai és kötelezettségei tárgyában”.³ A Szlovén Köztársaság Alkotmánya is hasonlóképpen rendelkezik, midőn biztosítja mindenki számára azt a jogot, hogy „jogairól és kötelességeiről (...) törvénnyel létrehozott bíróság döntsön”, illetve rögzíti azt is, hogy „csak a törvénnyel és a bírósági rend által előre meghatározott szabályok szerint kijelölt bíró ítélkezhet”.⁴

Ugyan a bírósághoz való fordulás joga bizonyos korlátozás alá vethető, ám a korlátozás nem lehet olyan mértékű, mely kiüresítené ezen jogot. A kérelmek benyújtására, az eljárási részvételre vonatkozó előírások nem zárhatják el a jogalanyokat attól, hogy bírósághoz forduljanak, jogorvoslattal éljenek, miként nem akadályozhatják meg őket abban sem, hogy az ügygel kapcsolatos minden információt megismerjenek, és azokra reagáljanak.⁵ Sérül a „tisztességesség szubjektív érzete”, és nyilvánvalóan csorbul a bírósághoz való fordulás joga akkor, ha a résztvevő felek nem értik (vagy nem értik teljes mértékben) az eljárás nyelvét, és az elhangzottakra nem tudnak megfelelő nyilatkozatot tenni.⁶

² LANSTYÁK István: A magyar nyelv jelene és jövője Szlovákiában. In: LANSTYÁK István-SZABÓMIHÁLY Gizella: Magyar nyelvtervezés Szlovákiában. Pozsony, Kalligram Könyvkiadó, 2002. 12-18.

³ Az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény

⁴ A Szlovén Köztársaság Alkotmánya 23. cikk

⁵ EMBERI JOGOK EURÓPAI BÍRÓSÁGA (2013): Kézikönyv a 6. cikkről. a tisztességes eljáráshoz való jog (polgári jogi ág). 13-14. https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_6_HUN.pdf

⁶ TÖRÖK Dániel Viktor: Tisztességesség a polgári jellegű ügyek elbírálása során. 238-250. 248. Doktori Műhelytanulmányok 2015. <http://dfk-online.sze.hu/images/egyedi/doktori/doktori%20m%C5%B1helytanulm%C3%A1nyok%202015/t%C3%B6r%C3%B6k.pdf>

3. Szlovénia és a Nyelvi Karta

A Szlovén Köztársaság 1995-ben, illetve 1998-ban ratifikálta a Nemzeti Kisebbségek Védelméről szóló Keretegyezményt, 1997-ben a Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Kartáját, vállalásait maradéktalanul átültette alkotmányába és nemzeti jogszabályaiba.⁷

Tárgyalt témámhoz igazodóan a Nyelvi Karta 9. cikkére térek ki ehelyütt. A Nyelvi Karta azon intézkedések listáját tartalmazza, melyek alkalmasnak mutatkoznak a regionális vagy kisebbségi nyelvek használatának támogatására. A részes államok - „à la carte” módon - ezen intézkedések közül választhatnak.

A 9. cikk a polgári eljárások, a büntetőeljárások, valamint a közigazgatási bírósági eljárások vonatkozásában fogalmaz meg garanciákat. Az eljárást a regionális vagy kisebbségi nyelven kell lefolytatni, ha azt a felek bármelyike kéri, kérelem hiányában gondoskodni kell az összes irat és bizonyíték regionális vagy kisebbségi nyelvre történő lefordításáról, az ilyen nyelven beszélő fél számára pedig tolmácsot kell kirendelni. A részes államok vállalást tesznek arra nézve, hogy egyetlen dokumentumot sem minősítenek érvénytelennek pusztán arra hivatkozással, hogy az regionális vagy kisebbségi nyelven íródott. A részes államok kötelezik magukat arra, hogy „a legfontosabb állami törvényszövegeket” lefordítják a regionális vagy kisebbségi nyelvre, és a fordítást elérhetővé teszik mindenki számára, továbbá lefordítják azokat a „másként nem hozzáférhető” törvényszövegeket is, melyek „különösen érintik e nyelvek használoit”.⁸

4. Magyar kisebbség Szlovéniában

Szlovénia 1991 óta független állam, azt megelőzően Jugoszlávia tagköztársasága volt, 1918-ig az Osztrák-Magyar Monarchia része. Napjainkban az ország lakosságának a 83 százaléka vallja magát

⁷ Olaszországgal az Ozimói Szerződés. A SZK Hivatalos Lapja, 1992. 40. 127–128. Magyarországgal: Egyezmény a Magyar Köztársaságban élő szlovén nemzeti kisebbség és a Szlovén Köztársaságban élő magyar nemzeti közösség külön jogainak biztosításáról. A SZK Hivatalos Lapja, NSZ, 6/93

⁸ Nyelvi Karta 9. cikk 3. bekezdés

szlovénnek, rajtuk kívül azonban több etnikum él itt, a magyarok és olaszok mellett albánok, bosnyákok, horvátok, montenegróiak, macedónok, szerbek.

A kisebbségek létszámát meghatározni soha nem egyszerű feladat, hiszen az ezzel kapcsolatos kérdések meglehetősen érzékenyek számítanak. Hitelesnek tekinthető adatokkal csak a 2002. évi népszámlálás szolgál, eszerint a 1,9 millió szlovén állampolgárból mintegy hatezer vallotta magát magyarnak (0,3 százalék), alig több mint kétezer olasznak (0,1 százalék).⁹

A szlovén alkotmány őshonos kisebbségként két nemzetiséget ismer el, a magyart és az olaszt.¹⁰

A magyarlakta települések az ország északkeleti részén, a szlovén-magyar határ mentén találhatók, egy mintegy ötven kilométer hosszú, három, helyenként tíz kilométer széles sávban, két nagyobb tömbben, Lendva, illetve Muraszombat központtal. Muravidék etnikailag mindig is sokszínű terület volt, a trianoni döntés alapján került Jugoszláviához, majd az 1991-ben függetlenné váló Szlovéniához.

A magyar közösség fogyása és asszimilálódása megállíthatatlan folyamatnak tűnik. Lélekszámuk 1991 és 2002 között a negyedével csökkent. Szakemberek szerint a népességfogyás okai összetettek. Az egyik tényező az, hogy Muravidék a gazdaság, az infrastruktúra, a szociális körülmények szempontjából jóval fejletlenebb, mint Szlovénia más területei. Kevés a munkalehetőség, a megfelelő minőségű úthálózat és a képzett munkaerő hiánya miatt elmaradnak a beruházások.¹¹

A magyar közösségben az elöregedés erőteljesebb, mint a szlovén társadalom egészében, a 2002. évi népszámlálás azt mutatta, hogy a magyar nemzetiségűek közel egyharmada hatvan éven felüli. Jelentős a kivándorlás is, sokan költöznek el a főváros környékére, még többen Magyarországra, Nyugat-Európába. A természetes népességfogyás és a migráció mellett az asszimiláció is aggodalomra ad okot. A szülők szívesebben adják gyermekeiket szlovén nyelvű tanintézménybe, úgy ítélik meg ugyanis, hogy gyermekük boldogulását inkább az biztosítja, ha tanulmányaikat a többségi

⁹ POPIS 2002: Population by ethnic affiliation, Slovenia, Census 1953, 1961, 1971, 1981, 1991 and 2002 1). http://www.stat.si/popis2002/en/rezultati/rezultati_red.asp?ter=SLO&st=7

¹⁰ A Szlovén Köztársaság Alkotmánya 11. cikk

¹¹ Kovács Attila: A 2011-es szlovén népszámlálás és a Muravidék kétnyelvű területe. Naptár 2012. A szlovéniai magyarok évkönyve. Lendva, Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet - Magyar Nemzetiségi Tájékoztatói Intézet, 2011. 74-93. 75-81.

nyelven folytatják. Számottevő a vegyes házasságok száma, 2008-as adatok szerint az ötven év alattiak közül minden második magyar nemzetiségűnek szlovén ajkú volt a házastársa.¹² Ez, és a magyar nyelv alacsony presztízse is hozzájárul ahhoz, hogy a magyar nyelv használata a mindennapi érintkezésben is egyre inkább visszaszorul. Egy ugyancsak 2008-as felmérés szerint a magyar-szlovén családban élő gyermekek nyolcvan százaléka szlovénnek vallotta magát.¹³

5. Az őshonos kisebbségek jogai

„Szlovénia valamennyi állampolgárának állama” - deklarálja az Alkotmány 3. cikke. Az 5. cikk hitet tesz az emberi jogok és alapvető szabadságok védelme mellett, „védi és biztosítja az őshonos olasz és magyar nemzeti közösség jogait”.¹⁴ A 11. cikk értelmében a hivatalos nyelv a szlovén, és „azon községek területén, ahol az olasz vagy a magyar nemzeti közösség él, az olasz, illetve a magyar nyelv is hivatalos nyelv”.¹⁵

A szlovén Alkotmány a kisebbségvédelem terén két elvet követ. Egyrészt az emberi jogok és alapvető szabadságok vonatkozásában biztosítja a formális egyenjogúságot, nemzetiségre, nyelvre, és más hasonló személyi körülményekre tekintet nélkül.¹⁶ Másrészt, különjogokat biztosít a nemzeti közösségek számára. A különjogoknak három csoportját szokás megkülönböztetni, ezek az alapvető jogok, az úgynevezett kompenzációs jogok, valamint a nemzeti közösségekhez tartozók döntési jogai.¹⁷ Az alapvető jogok a nemzeti kisebbségek valamennyi tagját megilletik. Szabadon kinyilváníthatják nemzetükhöz, nemzeti közösségükhöz való tartozásukat, ápolhatják és kifejezhetik kultúrájukat, használhatják saját nyelvüket, írásmódjukat, mind magánviszonyokban, mind pedig - „törvényben meghatározott módon” - „az állami és közzolgálatot végző más szervek eljárásaiban”.¹⁸ Az Alkotmány 63. cikke értelmében tilos mindenféle - így többek között nemzeti, vallási alapon nyugvó - „egyenlőtlenségre való buzdítás”, „gyűlölet és türelmetlenség szítása”.¹⁹

¹² KOVÁCS i.m. 89.

¹³ GÖNCZ László: Muravidéki helyzetkép a múlt és a jelen tükrében. FEDINEC Csilla (szerk.) (2008): Értékek, dimenziók a magyarságkutatásban. Budapest, MTA Magyar Tudományosság Külföldön Elnöki Bizottság, 2008. 84-102. 98.

¹⁴ A Szlovén Köztársaság Alkotmánya 5. cikk (1) bekezdés

¹⁵ A Szlovén Köztársaság Alkotmánya 11. cikk

¹⁶ A Szlovén Köztársaság Alkotmánya 14. cikk

¹⁷ KOLLÁTH Anna: A Szlovéniai kisebbségek nyelvi jogai a törvények és a rendeletek tükrében. In: NÁDOR Orsolya - SZARKA László (szerk.): Nyelvi jogok, kisebbségek, nyelvpolitika Kelet-Közép-Európában, (Magyar kisebbségi könyvtár). Budapest, Akadémiai Kiadó, Budapest. 190-203.

¹⁸ A Szlovén Köztársaság Alkotmánya 61-62. cikkek

¹⁹ A Szlovén Köztársaság Alkotmánya 63. cikk

A 64. cikk az őshonos nemzeti közösségek külön jogainak katalógusát tartalmazza. E nemzeti közösségek, és a közösségek tagjai korlátozásoktól mentesen használhatják nemzeti szimbólumaikat, nemzeti identitásuk, kultúrájuk megőrzése és fejlesztése érdekében szervezeteket hozhatnak létre, ilyen célzattal folytathatnak tevékenységet a könyvkiadás, a tömegmédiaterületén. Kapcsolatot tarthatnak fenn anyanemzetükkel, anyaországukkal. Joguk van a saját nyelvükön való neveléshez és oktatáshoz, a kétnyelvű területeken pedig - külön törvényben szabályozottak szerint - kötelező a kéttannyelvű oktatás. Az állam biztosítja az őshonos nemzeti közösségeket anyagi és erkölcsi támogatása felől, és lehetővé teszi számukra kisebbségi önkormányzatok felállítását. Mind az olasz, mind a magyar közösség képviselőt delegálhat a helyi önkormányzat képviselő-testületébe és az Országgyűlésbe.²⁰

A szlovén szabályozás specialitása a többi, magyar ajkú kisebbséggel rendelkező országhoz képest az, hogy itt a kisebbségi jogok gyakorlása független az adott nemzetiség lélekszámától vagy a teljes lakosságon belüli arányától; ezeket a jogokat ugyanis minden nemzetiségileg vegyesen lakott területen biztosítják.²¹ Ez egyúttal azonban azt is jelenti, hogy a különjogok az őshonos magyar és olasz nemzeti közösséget illetik meg, és e jogok gyakorlása ahhoz a területhez kapcsolódik, ahol az adott kisebbség tagjai élnek. Emiatt gyakran illetik kritikával a szlovén kisebbségvédelmi rendszert, mondván, a vegyes etnikumú területek tulajdonképpen rezervátumként funkcionálnak.²²

Az Alkotmány rögzíti, hogy „a Szlovéniában érvényes jogi okmányokban szabályozott emberi jogokat vagy alapvető szabadságjogokat nem lehet korlátozni arra való hivatkozással, hogy az alkotmány ezeket nem ismeri el, vagy kisebb mértékben ismeri el”.²³ A kisebbségi jogok legfőbb hazai forrása tehát az Alkotmány, a részletszabályokat pedig az önkormányzati alapszabályok, statútumok tartalmazzák. A kétnyelvű területek - „a kisebbségi és nyelvi jogok formális biztosítása szempontjából” - lényegileg autonóm területnek tekinthetők.²⁴ Klasszikus értelemben vett kisebbségi autonómiáról azonban nem beszélhetünk, ugyanis a nemzeti közösségek tanácsai

²⁰ A Szlovén Köztársaság Alkotmánya 64. cikk

²¹ KOREN Stefan: Magyar hivatalos nyelv használata a kétnyelvű területen Szlovéniában a Barbara - szillogika - logika alapján. 2017.09.26. <http://www.jogiforum.hu/publikaciok/946>

²² KOLLÁTH i.m. 198.

²³ A Szlovén Köztársaság Alkotmánya 15. cikk

²⁴ GÖNCZ László: A magyar nemzeti közösség nyelvi jogai és nyelvhasználata Szlovéniában. In: EPLÉNYI Kata - Kántor Zoltán (szerk.) (2012): Térvesztés és határtalanítás. A magyar nyelvpolitika 21. századi kihívásai. Budapest, Lucidus Kiadó, 2012. 103-121. 105.

kötelesek döntéseik meghozatala előtt konzultálni a területi önkormányzati tanáccsal vagy az illetékes állami szervvel.²⁵

6. A kisebbségek nyelvhasználati jogai a közigazgatási és bírósági eljárásokban

A szlovén alkotmány az őshonos kisebbségek tagjai számára a közigazgatási és bírósági eljárásokban is biztosítja az anyanyelv használatát. Az alkotmányos alapjog tartalmát az egyes eljárási törvények bontják ki, a továbbiakban ezek főbb rendelkezéseit tekintem át.

6.1. Kisebbségi nyelvhasználat a közigazgatási eljárásban

A közigazgatásról szóló törvény 4. szakasza kimondja, hogy az igazgatási eljárások nyelve elsődlegesen a szlovén (1. bekezdés), a kétnyelvű területeken pedig a szlovén mellett az adott kisebbség nyelve is használható (2. bekezdés). A másodfokú eljárásban hozott határozatot azon a nyelven kell megszüvegezni, melyen az elsőfokú eljárás folyt (3. bekezdés). Amennyiben az ügyfél nem bírja sem a szlovén, sem a kisebbségi nyelvet, úgy tolmácsot és fordítót kell bevonni (4. bekezdés).²⁶

A köztisztviselőkről szóló törvény kimondja, hogy ha egy munkakör betöltéséhez a törvény nyelvtudást határoz meg feltételként, akkor a kétnyelvű területen csak az a jelölt vehető fel, aki tud magyarul, illetve szlovénül (17. §). Azoknál a közigazgatási szerveknél pedig, melyeknél hivatalos nyelv a magyar vagy az olasz, csak olyan köztisztviselő tölthet be ügyintézői feladatkört, aki szóban és írásban is tudja használni az adott kisebbségi nyelvet (79. §).²⁷

A kétnyelvű községekben élő, illetve a nemzetiségi nyelvet használó állampolgárok okmányait legalább két nyelven kell kiállítani, függetlenül attól, hogy az illető a nemzetiséghez tartozónak vallja magát vagy sem. A „legalább kétnyelvű” kitétel alatt azt kell érteni, hogy a személyi

²⁵ GÖNCZ 2012, 106.

²⁶ <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO3225>, Az SZK Hivatalos Lapja, 67/94

²⁷ <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO4827#>

igazolvány és az útleveél egyúttal angol nyelvű is, ellenben a többi személyi irat (mint amilyen a jogosítvány, a forgalmi engedély, a társadalombiztosítási kártya) csak szlovén és nemzetiségi nyelvű.²⁸

6.2. Kisebbségi nyelvhasználat a bírósági eljárásban

A bírósági eljárásokban történő nyelvhasználat alapvető szabályait a bíróságokról szóló törvényben találjuk, ezek a szabályok egyaránt alkalmazandók polgári, közigazgatási, munkaügyi és büntető perekben. Az egyes eljárási törvények további részletszabályokat állapíthatnak meg.²⁹

Mindig az eljáró bíróság köteles biztosítani, hogy az előtte folyó eljárásokban a szlovén nyelvel azonos feltételek mellett lehessen használni a magyar, illetve az olasz nyelvet (60. §)³⁰. Ha az eljárásban csak egyetlen fél van (például közigazgatási perben), akkor az eljárás egy nyelven folytatható. Ugyancsak ez a helyzet akkor, ha ugyan több fél van a perben, de az adott nemzetiségi nyelvet mindannyian értik és beszélik (61. § (1) bekezdés). Minden ezektől eltérő esetben az eljárás kétnyelvű, a nemzeti közösség tagja választása szerint használhatja a szlovén nyelvet vagy a saját anyanyelvét, a bíróság pedig - mind szóban, mind írásban - a fél által választott nyelven köteles reagálni.³¹

Az eljárás nyelvét főszabály szerint a benyújtott kereset vagy kérelem nyelve határozza meg, ám a fél később is választhat nyelvet (61. § (3) bekezdés). Ha az eljárás egynyelvű, úgy a jegyzőkönyvet, a pervezető végzéseket, közbenső határozatokat is az adott nyelven kell megszozegezni (63. § (1) bekezdés). Ha egy, a perben közreműködő személy (tanú, szakértő) nem beszéli a kérdéses nemzetiségi nyelvet, úgy tolmácsot és fordítót kell kirendelni, és az illető nyilatkozatát lefordítva kell jegyzőkönyvbe foglalni (63.§ (2) bekezdés). Ha a felek egyike csak a szlovén nyelvet ismeri, úgy az eljárást mindenképpen két nyelven kell lefolytatni, és minden perbeli nyilatkozatot,

²⁸ KOLLÁTH i.m. 192.

²⁹ 17/1996. sz. törvény. Normaszövegét lásd: [www:minelres.lv](http://www.minelres.lv), Slovenia and European standards for protection of National Minorities (Austrian Institute of East and Southeast European Studies, Institute for Ethnic Studies, Slovenija Informacijsko Dokumentacijski Center Sveta Evrope, Ljubljana, 2002. 46-47.

³⁰ Bírósági Ügyrend- Sodni red (Uradni list RS, št. 17/95, 35/98, 91/98, 22/00, 113/00, 62/01, 88/01, 102/01, 22/02, 15/03, 75/04, 138/04, 74/05, 5/07, 82/07, 16/08, 93/08, 110/08, 117/08, 22/10, 48/11, 15/15 in 87/16)- érvényes és használva - 2017.01.01-ig.

³¹ KOREN 2017 i.m.

tanúvallomást, szakvéleményt le kell fordítani szlovénra, illetve az érintett nemzetiségi nyelvre, továbbá a jegyzőkönyvet is két nyelven kell vezetni (61. § (2) bekezdés, 64. §). A kétnyelvű eljárásokban a bíróság hivatalból intézkedik az iratok fordításáról, a költségeket is az állam előlegezi meg, és az állam is állja azokat, a kisebbségi nyelvhasználat folytán előálló költségek ugyanis nem terhelhetők a felekre (66. § (1) bekezdés).

A bíróság ügydöntő határozatát minden esetben két nyelven kell megszerkeszteni, és így is kell kihirdetni. Ezeket a szabályokat kell alkalmazni első- és másodfokon, valamint a legfelsőbb bíróság előtti eljárásokban is (66. § (2) bekezdés).³²

6.2.1. Polgári perrendtartás

A polgári perrendtartás egyetlen szakasza foglalkozik csak a kisebbségi nyelvhasználat kérdésével. Eszerint a felek és az eljárásba bevont más személyek (tanúk, szakértők, egyéb közreműködők) választásuk szerint szlovén vagy az adott bíróság által használt nemzetiségi nyelven tehetik meg szóbeli és írásbeli nyilatkozataikat (104. §).³³ Ezen túlmenően a bíróságokról szóló törvény rendelkezéseit kell alkalmazni a polgári peres és nemperes eljárásokban, valamint a végrehajtási eljárásban.

6.2.2. Büntető eljárási törvény

A büntető eljárási törvény garanciarendszere szélesebb körű, mint a polgári perrendtartásé, ám a részletszabályokra - mivel tárgyalt témámhoz nem tartoznak szorosan - csak utalásszerűen térek ki.

A terheltet minden esetben anyanyelvén kell tájékoztatni az ellene felhozott gyanúról, az ellene emelt vádról, letartóztatásának okairól (4. § (1) bekezdés). Azon bíróságokon, melyek hivatalos nyelve a szlovén mellett a magyar vagy az olasz, az eljárás - a törvényben felsorolt esetekben - a nemzetiségi nyelven is lefolytatható (6. § (1) bekezdés). A kétnyelvű területen élők anyanyelvükön fordulhatnak a bírósághoz, függetlenül attól, hogy az eljárásban milyen minőségben (terhelt,

³² KOLLÁTH i.m. 193.

³³ 26/1999. sz. törvény.

sértett, tanú, egyéb közreműködő) vesznek részt (7. § (1) bekezdés). A kétnyelvű területen működő bíróság nemzetiségi nyelven bocsátja ki az idézést, nemzetiségi nyelven szerkeszti meg és hirdeti ki határozatait (9. § (1) bekezdés).

6.2.3. A kisebbségi nyelvhasználatból eredő költségek viselése

Az eljárási költségek viselésének kérdését a bíróságokról szóló törvény rendezi. A nemzetiségi nyelvek használatából adódó költségeket az állam állja, erre egy külön fejezet van elkülönítve a bíróságok költségvetésében. A felek nem kötelezhetők az ilyen költségek előlegezésére, viselésére (67. §).

Az Igazságügyi Minisztérium jelöli ki azokat a bírákat és bírósági alkalmazottakat, akik eljárhatnak a kétnyelvű eljárásokban (68. § (1) bekezdés). Kétnyelvű eljárásban csak az a bíró járhat el, aki megfelel az alábbi feltételek valamelyikének: a) egyetemi diplomával rendelkezik magyar vagy olasz nyelvből, b) részt vett és megfelelő eredménnyel levizsgázott a minisztérium által szervezett nyelvi kurzuson, c) szerepel az állandó bírósági tolmácsok jegyzékében (és értelemszerűen megfelel az igazságügyi tolmácsokkal szemben támasztott, törvényben meghatározott kritériumoknak) (68. § (3) bekezdés).

Abban az esetben, ha a kétnyelvű területen működő bíróságon nincsen egyetlen olyan bíró sem, aki teljesíteni tudná e feltételek valamelyikét, úgy hivatásos bírósági tolmácsot kell bevonni (68. § (3) bekezdés). Ezek a rendelkezések kizárólag az egyesbírói eljárásokban alkalmazandók, ha ugyanis a bíróság tanácsban jár el, akkor mindenképpen tolmácsot és fordítót kell kirendelni, vagyis nem elvárás, hogy a tanács tagjai beszéljék a nemzetiségi nyelvet.

6.3. Az Alkotmánybíróság álláspontja a nyelvhasználati jogokról

A szlovén Alkotmánybíróság több alkalommal is foglalkozott a nemzeti kisebbségek nyelvhasználati jogával.³⁴ Határozataiban arra az álláspontra helyezkedett, hogy az Alkotmány 11., 62. és 64.

³⁴ A fejezet a Magyar hivatalos nyelv használata a kétnyelvű területen Szlovéniában a Barbara - szillogika - logika alapján címen publikált írásom alapján készült.
KÖREN Stefan (2017): Magyar hivatalos nyelv használata a kétnyelvű területen Szlovéniában a Barbara - szillogika - logika alapján. 2017.09.26. <http://www.jogiforum.hu/publikaciok/946>

cikkeit együtt, egymásra tekintettel szükséges értelmezni. A 11. cikk azt mondja ki, hogy a kétnyelvű községek területén a magyar, illetve az olasz éppen olyan hivatalos nyelv, mint a szlovén. A 62. cikk által garantált jog mindenkit megillet, nemzetiségi hovatartozástól függetlenül mindenki jogosult saját nyelvét és írásmódját használni - a törvényben szabályozottak szerint - az állami és különféle közszolgálati eljárásokban. A 64. cikk különjogokat biztosít az őshonos nemzeti közösségek és tagjaik számára.³⁵ A különjogok a pozitív védelem eszközei, melyek a kisebbségek javára pozitív diszkriminációt biztosítanak, és ezt a többségi társadalom tagjai elfogadják. „Ez az intézményi keret a két nemzeti közösség és tagjaik azonosságtudata megőrzésének és a társadalmi életbe való egyenjogú bekapcsolódásának előfeltétele.”³⁶

Az Alkotmány 64. cikke ugyan kifejezetten nem rendelkezik arról, hogy a nemzeti közösségek tagjait is megilleti a saját nyelv használatának joga az állami szervek előtti eljárásokban, de ez levezethető a 11. és 62. cikkekből. Azon községek területén, ahol e közösségek élnek, nyelvük hivatalos nyelv, ezért „az állami szerveknek, a helyi önkormányzatok szerveinek és a közhatalommal rendelkező szerveknek kötelességük e közösségek tagjaival az ügyvitelt azok nyelvén végezni”.³⁷

Tárgyalt témám szempontjából kiemelt jelentőséggel bír az a megállapítás, mely szerint a kétnyelvű területeken a nemzeti közösségek nyelve - mivel alkotmányos védelmet élvez - nem tekinthető idegen nyelvnek, a bírósági és közigazgatási eljárásokban „az olasz és a magyar nyelv nem használható (a szlovén melletti) fordításként”.³⁸ Az Alkotmánybíróság határozott álláspontja az, hogy „az államnak tiszteletben kell tartania az őshonos nemzetiségek alkotmányos jogállását és jogait”, és „e nemzeti közösségek nyelvhasználattal kapcsolatos jogait úgy kell szabályoznia, hogy meghatározza e nyelvek, tehát az olasz és a magyar nyelv közvetlen használatának módját”.³⁹

³⁵ Hivatkozási alap az Alkotmánybíróság 1998. 2. 12. napján kelt U-I-283/94 sz. határozata, az SZK Hivatalos Lapja 20/98. sz. és OdLUS VII, 26; 1998. 10. 22. napján kelt U-I-94/96 sz. határozata, az SZK Hivatalos Lapja 77/98. sz. és OdLUS VII, 196; és U-I-296/94 sz. határozata.; KÖREN 2017, i.m.

³⁶ Hivatkozási alap az Alkotmánybíróság U-I- 218/04 sz. határozata. KÖREN 2017, i.m.

³⁷ Hivatkozási alap az Alkotmánybíróság 2007. 6. 21. napján kelt Up-404/05 sz. határozata. Szlovén Köztársaság Hivatalos Lapja 64/07. sz. és OdLUS XVI, 101

³⁸ Alkotmánybíróság 2007. 6. 21. napján kelt Up-404/05 sz. határozata. Szlovén Köztársaság Hivatalos Lapja 64/07. sz. és OdLUS XVI, 101

³⁹ Alkotmánybíróság 2007. 6. 21. napján kelt Up-404/05 sz. határozata. Szlovén Köztársaság Hivatalos Lapja 64/07. sz. és OdLUS XVI, 101

7. Nyelvhasználati jogok érvényesülése - vizsgálat egy konkrét jogeset alapján

A továbbiakban egy konkrét jogeseten keresztül mutatom be, miként érvényesülnek a gyakorlatban a kisebbségi nyelvhasználati jogok a bírósági eljárásban. A vizsgált ügy tárgya egy munkaviszony megszüntetésének érvénytelensége miatt indított peres eljárás.

7.1. Az ügy ismertetése

Felperes szlovén állampolgár, az őshonos magyar nemzeti közösség tagja, Dobronak községben él. Dobronak község Alapszabályzata (Statútuma) értelmében a község nemzetiségileg vegyesen lakott terület, az önkormányzat ennek megfelelően köteles biztosítani a magyar nemzeti közösséghez tartozó polgárok számára az alkotmányos alapjogokat. A településen a szlovén és a magyar is hivatalos nyelv, egymással egyenrangúak (Alapszabályzat 86. cikke).

Felperes a Dobronaki Községi Önkormányzat községi titkáráként (igazgatási vezetőjeként) dolgozott 2006. július 4. napjáig, amikor is munkaviszonyát a munkáltatója - Dobronak község polgármestere - rendkívüli felmondással megszüntette. A munkáltató nem tartotta be azokat a törvényi előírásokat, melyek a rendkívüli felmondás határidejére vonatkoznak, emellett pedig a rendkívüli felmondást tartalmazó okiratot szlovén nyelven adta át felperesnek, magyar nyelvű fordítást nem mellékelte. Felperes a munkaviszony megszüntetésének érvénytelenségére hivatkozással fordult bírósághoz, keresetében kihangsúlyozta azt is, hogy a felmondás pusztán azon az alapon is jogszerűtlen, hogy azt a kétnyelvű területen élő, az őshonos magyar nemzeti közösséghez tartozó munkavállalónak kizárólag szlovén nyelven kézbesítették.

Felperes érti és beszél a szlovén nyelvet is, keresetét szlovén nyelven terjesztette elő, mert az akkori ügyvédje nem beszélt a hivatalos magyar nyelvet, és - élve a bíróságokról szóló törvényben biztosított jogával - az első tárgyalásra szóló idézés kézhezvétele után kérelmezte azt a bíróságtól, hogy anyanyelvén folytassák le az eljárást. Az elsőfokú bíróság a tárgyalást elnapolta, és új tárgyalási nap kitűzése mellett úgy döntött, hogy az eljárást a továbbiakban tolmács, illetve fordító

bevonásával kétnyelvűen folytatja le. Az elsőfokú bíróság ezen eljárása ellentétes a szlovén Alkotmánybíróság jogértelmezésével, mely szerint - miként arra az előbbi fejezetben rámutattam - a kétnyelvű területeken a magyar a szlovénnal egyenrangú hivatalos nyelvnek tekintendő, s mint ilyet, közvetlenül kell használni a bírósági, illetve közigazgatási eljárásokban, nem szabad fordításra szorítani.

Felperes keresetét mind az elsőfokú, mind a másodfokú bíróság elutasította. További jogorvoslat folytán a Legfelsőbb Bírósághoz került az ügy, mely 2012. december 10-én kelt határozatában megállapította, hogy lényeges eljárási szabálysértés történt, hatályon kívül helyezte mind az elsőfokú, mind a másodfokú ítéletet, a másodfokú bíróságot felhívta arra, hogy fordítsa le magyar nyelvre az ítéletét, s küldje azt meg felperesnek, az elsőfokú bíróságot pedig új eljárásra és új határozat meghozatalára utasította. A megismételt eljárásban az elsőfokú bíróság nem vette figyelembe a Legfelsőbb Bíróság által meghatározott szempontokat, a keresetet pedig újfent elutasította.

Felperes fellebbezésének a másodfokú bíróság helyt adott, kimondta, hogy a munkáltatói rendkívüli felmondás - a határidők be nem tartása miatt - jogszerűtlen volt, a járulékos kérdések (elmaradt munkabér, büntetőkamat, perköltség) elbírálására pedig visszaküldte az ügyet az elsőfokú bíróságnak. Alperes fellebbezése folytán újból a Legfelsőbb Bíróság elé került az ügy, mely helyben hagyta az ítéletnek a rendkívüli felmondás jogszerűtlenségét kimondó részét, a járulékos kereseti kérelmek elbírálására pedig az elsőfokú bíróságot hívta fel.

7.2. Az eljárás értékelése - csoportos és ismételt hátrányos megkülönböztetés

A teljes munkaügyi per több mint tíz éven át tartott, ezen idő alatt kétszer is végigjárta a munkaügyi bírósági fórumrendszert, a Legfelsőbb Bíróság három ízben is döntést hozott, ám egyik bíróság sem foglalkozott érdemben felperes azon felvetésével, miszerint a felmondást önmagában jogszerűtlenné és érvénytelenné teszi az a körülmény, hogy azt csak szlovén nyelven közölték a felperessel.

Felperes azért volt kénytelen keresetét szlovén nyelven benyújtani, mert magyar nyelven tudó ügyvéd nincsen. Felperes az első tárgyalást megelőzően kérte, hogy az eljárást magyar nyelven folytassák le, és ezt a kérelmét - jogi érvekkel alátámasztva - szóban és írásban több ízben is megismételte. A bíróságok vagy nem is reagáltak érdemben ezen kérelmére, vagy pedig arra hivatkozással hagyták figyelmen kívül, hogy felperes szlovén anyanyelvű jogi képviselő segítségével indította a pert, így a magyar nyelvű eljárás mellőzésével jogai nem sérültek. Tény tehát, hogy a kereset benyújtásakor valóban szlovén nyelvű ügyvéd járt el felperes érdekében, ám ez nem felperes választásán múlt, hanem a magyarul tudó ügyvédek hiányán. Ráadásul a szlovén anyanyelvű ügyvéd a megbízását rövid idő elteltével felmondta, ettől kezdve felperes saját magát képviselte a perben, illetve esetenként vette csak igénybe jogi képviselő segítségét.

Felperes az első kúriai döntésig szlovén nyelven nyújtotta be beadványait, ezt követően azonban - mintegy taktikát váltva - magyar nyelvre váltott, mind szóban, mind pedig írásban. Mivel az eljáró (elsőfokú) bíró nem tudott magyarul, ezért kénytelen volt a tárgyalás elhalasztása mellett tolmácsot kirendelni felperes részére. A megismételt eljárásban már végig jelen volt a tárgyalásokon a tolmács, ám mind a jegyzőkönyveket, mind a határozatokat (így az ítéletet is) változatlanul szlovén nyelven szerkesztették és küldték meg felperesnek. Ez az eljárás azért is törvénysértő, a bíróságokról szóló törvény - miként azt a fentiekben láthattuk - világosan kimondja: ha több fél van a perben, és az adott nemzetiségi nyelvet mindannyian értik és beszélik, akkor egy nyelven, vagyis a nemzetiségi nyelven kell lefolytatni az eljárást (61. § (1) bekezdés). Márpedig, felperes a magyar nemzeti közösség tagja, alperes pedig a polgármester által képviselt kétnyelvű Dobronak község, mely köteles a szlovén mellett a magyar nyelvet is használni. Vagyis, a vizsgált esetben mind felperes, mind alperes érti és beszél a magyar nyelvet, ezért a bírósági törvény 61. § (1) bekezdése alapján a polgári pert az elejétől a végéig magyar nyelven kellett volna lefolytatni.

A Legfelsőbb Bíróság, midőn másodjára is elé került az ügy, úgy foglalt állást, hogy az iratokat le kell fordítani magyarra, és azokat meg kell küldeni a felperesnek. Ugyan a Legfelsőbb Bíróság összesen három ízben foglalkozott az üggyel, ám egyszer sem nyilvánított véleményt abban a kérdésben, hogy sérültek-e az eljárásban a kétnyelvű községben élő, őshonos nemzeti kisebbséghez tartozó felperes nyelvhasználati jogai, illetve követtek-e el eljárási szabálysértést az eljáró

bíróságok. Sem a Legfelsőbb Bíróság, sem az alsóbb fokú bíróságok nem foglalkoztak azzal sem, hogy az ügyben eljáró bírók nem az Alkotmány 23. cikke, illetve a Bírósági Ügyrend alapján kinevezett - kétnyelvű eljárások vezetésére jogosult - bírók.

A jogerős ítélet végül a felperesnek adott igazat, az már más kérdés, hogy a rendkívüli felmondás jogszerűtlenségét kizárólag abban látta, hogy a munkáltató nem tartotta be a felmondásra vonatkozó törvényi határidőket, arra a kérdésre ki sem tért, hogy a munkáltató eljárása a magyar nyelvű tájékoztatás elmaradása miatt is jogsértő volt.

A Legfelsőbb Bíróság arra az álláspontra helyezkedett, hogy alperes a rendkívüli felmondás közlésekor „nem közszolgálat végzésének keretében döntött, hanem mint a felperes munkaadója”, vagyis az ügy elbírálásakor a munkaviszonyról szóló törvényt kell alkalmazni. Márpedig, a munkaviszonyról szóló törvény akként rendelkezik, hogy a felmondást tartalmazó tájékoztatás kézbesítésére a polgári perrendtartás szabályai alkalmazandók (88. cikk 6. pont). A polgári perrendtartás szerint pedig az iratokat (határozatokat, értesítéseket, idézéseket) olyan nyelven kell megszerkeszteni és a feleknek megküldeni, amely nyelv hivatalosnak minősül a perbíróság előtt folyó eljárásban.⁴⁰ A polgári és büntető ügyekben irányadó kézbesítési szabályokról szóló igazságügyminiszteri rendelet külön is megerősíti, hogy a kétnyelvű területeken a szlovén mellett az adott nemzeti közösség nyelvén is fel kell tüntetni a borítékon a szöveget (15. cikk). A vizsgált ügyben eljáró bíróságok tehát figyelmen kívül hagyták ezeket a rendelkezéseket, ám ezen túlmenően maguk is jogszabálysértést követtek el.

A polgári perrendtartás értelmében a bíróság köteles a feleket tájékoztatni a nyelvhasználati jogukról, és jegyzőkönyvbe foglaltan nyilatkoztatni kell őket, hogy kívánják-e nemzeti nyelvüket használni az eljárásban, vagy pedig lemondanak e jogukról. A vizsgált ügyben a bíróságok nem tettek eleget e tájékoztatási kötelezettségüknek, így a felek nyelvhasználatra vonatkozó nyilatkozatait sem vették jegyzőkönyvbe.

⁴⁰ „Pravilnik o ovojnicni za vročanje po pošti v pravdnem in kazenskem postopku”Érvényesült 2006-ban, mikor az említett ügy tárgyalva volt, megjelent a szlovén közlönyben, 2003.8.1-én, 75/2003 szám alatt (Uradni list RS, št. 75/2003 z dne 1. 8. 2003).

A Bírósági Ügyrend tartalmazza a bíróságok ügymenetéről vonatkozó részletszabályokat.⁴¹ A Bírósági Ügyrend is rögzíti, hogy amennyiben a felek közül legalább egy a szlovén nyelvet, legalább egy pedig a nemzetiségi nyelvet használja, úgy az eljárást két nyelven kell lefolytatni, ha pedig a felek lemondanak a nemzetiségi nyelv használatáról, úgy azt jegyzőkönyvbe kell foglalni (61. cikk 2. és 5. bekezdések)⁴².

A Bírósági Ügyrend mondja ki azt is, hogy az „Igazságügyi Minisztérium gondoskodik a bírók és a bírósági személyzet kétnyelvű eljárásokkal kapcsolatos képzéséről” (68. cikk 1. bekezdés), továbbá „kétnyelvű eljárást csak olyan bíró vagy bírósági munkatárs folytathat, aki rendelkezik a Szlovén Köztársaságban szerzett szakmai végzettséggel magyar vagy olasz nyelvből, illetve ezzel egyenértékű tanulmányokat végzett külföldön, vagy államilag elismert felsőfokú bizonyítvánnyal rendelkezik szlovén vagy magyar nyelvből, vagy ha a két nyelv közül az egyikből szerepel az állandó bírósági tolmácsok listáján” (68. cikk 2. bekezdés).

A fenti jogszabályi rendelkezéseket áttekintve levonhatjuk a következtetést, hogy a vizsgált ügyben eljáró bíróságok sorozatos eljárási szabálysértéseket követtek el. Az eset kapcsán megkeresését intéztem az Igazságügyi Minisztériumhoz, válaszelevelükből pedig az derül ki, hogy a Muraszombati Kerületi Bíróságon nincsen sem bíró, sem bírósági munkatárs, aki a fenti nyelvi követelmények bármelyikének megfelelne. Az Igazságügyi igazgatás elnökasszonya a 060-292/2013/5 számú, 2013. augusztus 22. napján kelt tájékoztatásában ekként fogalmazott: „Az oktatási központ (Center za izobraževanje), mely az Igazságügyi Minisztérium irányítása alatt működik, az elmúlt években nem szervezett kiképzést a bírók és az alkalmazottak számára azokon a bíróságokon, ahol kétnyelvűen (szlovén-magyar) kell levezetni a különböző tárgyalásokat. Éspedig a pénz forrásának hiánya végett. Az érintett bíróságok sem tettek ilyen javaslatot az oktatási központ felé.”⁴³

⁴¹ Bírósági Ügyrend = Sodni red (SR), (Szlovén közlöny, Uradni list RS, št. 17/1995; 35/1998; 91/1998; 22/2000; 31/2000; 113/2000; 62/2001; 102/2001; 88/2001; 22/2002; 15/2003; 75/2004; 138/2004; 74/2005; 5/2007; 82/2007; 16/2008; 93/2008; 110/2008; 117/2008; 22/2010

⁴² Az új Bírósági Ügyrend alapján - Sodni red (Uradni list RS, št. 87/16) - elfogadva 2016.12.28-án, megjelentetve 2016.12.29-én és érvényesül 2017.01.01.-től.

⁴³ Saját fordítás

Vagyis, a magyar nemzeti közösség által lakott területen működő elsőfokú bíróságon nincsen olyan bíró, aki beszéli a magyar nyelvet, aki képes lenne levezetni egy kétnyelvű eljárást.⁴⁴ Tíz évre visszamenőleg lekértem az illetékes bíróságoktól a nyilvántartásokat, és ezek alapján megállapítható, hogy sem a Maribori Munkaügyi Bíróság Muraszombati Kirendeltségén, sem a Muraszombatban működő kerületi bíróságokon nincsenek évi rendelettel kinevezett, a magyar nyelvet elvárt szinten értő és beszélő bírók.⁴⁵ Ezzel szemben a Koperben székelő elsőfokú bíróságokon - az Alkotmánynak és a Bírósági Ügyrendben írtaknak megfelelően - minden évben rendelettel nevezik ki az olasz-szlovén kétnyelvű bírókat. A szlovén állam nem képez magyarul is tárgyaló bírókat, az Igazságügyi Minisztérium pedig - miként az a fentebb idézett levélből kiderül - ennek okaként a pénzhiányt jelöli meg. Megítélésem szerint Szlovéniában a magyar nemzeti közösség tagjait csoportos és ismételt rendszeres hátrányos megkülönböztetés éri emiatt, hiszen az olasz nemzeti közösség által lakott területeken nem jelent gondot a kétnyelvű bírók kijelölése.

Álláspontom az, hogy a tárgyalt polgári peres ügyben nem törvényes bírói tanács járt el, a bírói tanács ugyanis nem a törvények szerint lett megalakítva, tagjai nem beszéltek magyarul, és nem rendelkeztek a kétnyelvű eljárások lefolytatásához szükséges képzettséggel. Mindez felveti a szlovén állam felelősségét is, hiszen a fentebb már hivatkozott, köztisztviselőkről szóló törvény egyértelműen kimondja: ha egy közszolgálati munkakör betöltéséhez feltételként az idegen nyelv ismerete van előírva, úgy a kétnyelvű területen az adott munkakörre csak olyan jelölt vehető fel, aki megfelelő szinten ismeri az adott nemzeti közösség nyelvét.

Az olasz-szlovén területen működő Koperi Kerületi Bíróság megfelel ezeknek a feltételeknek, azok a bírók ugyanis, akik a kétnyelvű eljárásokat vezetik, értik és használják az olasz nyelvet. A magyar-szlovén területen működő bíróságokon ezzel szemben - megfelelő nyelvtudással rendelkező bírók hiányában - az eljárások tolmács és fordító bevonásával folynak. Ebben a megközelítésben tehát lényegi hátrányos különbség mutatkozik az olasz és a magyar nemzeti közösség helyzete között. A vizsgált ügyben az elsőfokú bíróság ítéletében arra az álláspontra helyezkedett, hogy mindez nem jelenti azt, hogy „emiatt a Muraszombati Bíróságon folytatott kétnyelvű eljárás törvényellenes vagy

⁴⁴ A Muraszombati Kerületi Bíróság hivatalos levele, Elnöki Hivatal, Su230112/2010, 2010.06.03

⁴⁵ Az évi kirendeléseket (illetve a magyar nyelvű bírák kirendelésének hiányát) igazoló dokumentumok a birtokomban vannak.

alkotmányellenes lenne”, hiszen a Bírósági Rend 68. szakaszának 3. bekezdése alapján - nemzeti nyelvet beszélő bíró hiányában - tolmács bevonásával is lefolytatható az eljárás.

8. Összegzés

Szlovénia alkotmányában és törvényeiben példaértékű módon biztosítja az őshonos nemzeti közösségeket megillető jogokat, így a nyelvhasználati jogokat is. Az alkotmányos jogok és különjogok maradéktalanul érvényesülésének azonban gátját képezi az, hogy a részletszabályok kidolgozása elmaradt, vagy nem az Alkotmánnyal összhangban történt meg. Így nem létezik olyan jogszabály, mely kötelezően előírná a kétnyelvű területen működő közigazgatási, igazságszolgáltatási szerveknél foglalkoztatott személyek számára a nemzeti közösség nyelvének ismeretét.

Az Alkotmányban foglaltak alapján Szlovéniában a magyar és az olasz kisebbség egyaránt őshonos nemzeti közösségnek minősül, jogaik és szabadságaik azonosak. A gyakorlatban azonban ez nem minden vonatkozásban van így. A fentebb vizsgált peres ügy nem egyedi, ugyanis jelen sorok írása idején (2018 július) a magyar-szlovén területen található bíróságok közül ugyan a Lendvai Járásbíróság van egy olyan bíró, aki érti és beszél a magyar nyelvet, ám a Muraszombati Kerületi Bíróságon egyetlen bíró sem felel meg ezen elvárásoknak. Ennél is megdöbbentőbb, hogy a kétnyelvű tárgyalások ellátására nincsenek a bírók évi rendelettel kirendelve, mintha a magyar nyelv nem is lenne ezen a területen hivatalos nyelv, és nem tartozna a feladatkörükbe a kétnyelvű tárgyalások lefolytatása. Még ha nincs is olyan bíró, aki beszél a hivatalos magyar nyelvet, akkor is az lenne az Alkotmánynak és a Bírósági Ügyrendnek megfelelő megoldás, ha az évi kirendeltséggel lenne kiírva olyan bíró, bírósági munkatárs, aki elvégezte a kétnyelvű tárgyalások vezetésére jogosító képzést. Ezek a feltételek azonban a magyar-szlovén területen nem valósulnak, ez pedig - megítélésem szerint - alkotmányellenes helyzetet eredményez.

Mindebből pedig az következik, hogy a magyar nemzeti közösség jogkereső tagjai nem élhetnek maradéktalanul alkotmányos jogaikkal, álláspontjukat csak tolmács közreműködésével fejthetik ki

anyanyelvükön, mind idegen nyelvet, például - német, spanyol, francia., peres és nemperes ügyekben nem magyarul beszélő bíró dönt.

Mindez pedig arra vezet, hogy csorbul a bírósághoz való fordulás joga, hiszen az érintett felek nem értik (vagy nem értik megfelelően) az eljárás nyelvét, és az elhangzottakra nem tudnak olyan nyilatkozatot tenni, mely érdekeiket a legjobban szolgálná. Összességében tehát a tisztességes eljáráshoz való jog sérül.

Végszóként idézem *Platón Gorgiasz* című művéből *Szókratész és Pólosz párbeszédét*:

„PÓLOSZ: Inkább elszenvetni kívánál tehát igazságtalanságot, mint cselekedni?”

SZÓKRATÉSZ: Nem kívánám én egyiket sem; de szükségszerű választás esetén inkább elszenvetném az igazságtalanságot, mintsem megtennem” (469b-c).”

Felhasznált források

- COUNCIL OF EUROPE, Advisory Committee on the Framework Convention for the Protection of National Minorities (2018): Fourth Opinion on Slovenia - adopted on 21 June 2017 Published on 25 January 2018. 3., <https://rm.coe.int/fourth-opinion-on-slovenia-adopted-on-21-june-2017/16807843c7> (Letöltve: 2018.07.25.)
- EMBERI JOGOK EURÓPAI BÍRÓSÁGA (2013): Kézikönyv a 6. cikkről. a tisztességes eljáráshoz való jog (polgári jogi ág)
https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_6_HUN.pdf
(Letöltve: 2018.07.25.)
- GÖNCZ László: Muravidéki helyzetkép a múlt és a jelen tükrében. FEDINEC Csilla (szerk.) (2008): Értékek, dimenziók a magyarságkutatásban. Budapest, MTA Magyar Tudományosság Külföldön Elnöki Bizottság, 2008. 84-102.
- GÖNCZ László: A magyar nemzeti közösség nyelvi jogai és nyelvhasználata Szlovéniában. In: Eplényi Kata - Kántor Zoltán (szerk.) (2012): Térvesztés és határtalanítás. A magyar nyelvpolitika 21. századi kihívásai. Budapest, Lucidus Kiadó, 2012. 103-121.
- KOLLÁTH Anna: A Szlovéniai kisebbségek nyelvi jogai a törvények és a rendeletek tükrében. In: NÁDOR Orsolya - SZARKA László (szerk.): Nyelvi jogok, kisebbségek, nyelvpolitika Kelet-Közép-Európában, (Magyar kisebbségi könyvtár). Budapest, Akadémiai Kiadó, 2003. 190-203.
- KOREN Stefan: Magyar hivatalos nyelv használata a kétnyelvű területen Szlovéniában a Barbara - szillogika - logika alapján. 2017.09.26.
<http://www.jogiforum.hu/publikaciok/946> (Letöltve: 2018.07.25.)
- KOVÁCS Attila: A 2011-es szlovén népszámlálás és a Muravidék kétnyelvű területe. Naptár 2012. A szlovéniai magyarok évkönyve. Lendva, Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet - Magyar Nemzetiségi Tájékoztatási Intézet, 2011. 74-93.
- LANSTYÁK István: A magyar nyelv jelene és jövője Szlovákiában. In: LANSTYÁK István-SZABÓMIHÁLY Gizella: Magyar nyelvtervezés Szlovákiában. Pozsony, Kalligram Könyvkiadó, 2002. 12-18.

- POPIS 2002: Population by ethnic affiliation, Slovenia, Census 1953, 1961, 1971, 1981, 1991 and 2002.

http://www.stat.si/popis2002/en/rezultati/rezultati_red.asp?ter=SLO&st=7 (Letöltve: 2018.07.25.)

- TÖRÖK Dániel Viktor: Tisztességesség a polgári jellegű ügyek elbírálása során. 238-250. Doktori Műhelytanulmányok 2015.

<http://dfk-online.sze.hu/images/egyedi/doktori/doktori%20m%C5%B1helytanulm%C3%A1nyok%202015/t%C3%B6r%C3%B6k.pdf> (Letöltve: 2018.07.25.)

- Az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény

- A Regionális És Kisebbségi Nyelvek Európai Kartája. Regio - Kisebbségi Szemle 1992. 3. évf. 4.sz.

<http://epa.oszk.hu/00000/00036/00012/pdf/09.pdf> (Letöltve: 2018.07.25.)

- A Szlovén Köztársaság Alkotmánya

<http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO3225>

(Letöltve: 2018.07.25.)

- <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO4827#>

(Letöltve: 2018.07.25.)